

Jean-Luc Nancy

Filosofin sydän

Helsinki: Gaudeamus, 2010

Tunkeilijan käänt.

Elia Leunes ja

Kaisu Sivenius

Tunkeilija*

Eipä ole olemassa mitään
niin viheliäistä, hyödytöntä ja turhaa
kuin sydämeiksi kutsuttu elin:
sen epäpuhtaampaa
tuskin voisi esittää
elämäni sykkeen syyksi.

– ANTONIN ARTAUD

Tunkeilija tuppautuu väkisin, yllättämällä tai viekkaudella, joka tapauksessa luvatta ja kutsumatta. Vieraassa on oltava tunkeilijaa, sillä muutoin hän lakkaa olemasta vieras. Jos hänellä on jo lupa tulla sisään ja viipyä, jos häntä on odotettu ja hänet on vastaanotettu ilman, että mitään hänestä jää odotuksen tai tervetulleisuuden ulkopuolelle, hän ei enää ole tunkeilija muttei myöskään vieras. Ei siis ole loogisesti hyväksyttävää eikä eettisesti sallittavaa sulkea ulos tunkeilun osuutta vieraan tulemisessa.

Kun vieras on tullut, jos ja niin kauan kuin hän pysyy vieraana, hänen tulemisensa jatkuu sen sijaan, että hän yksinkertaisesti "kotiutuisi". Vieras tulee edelleen, ja hänessä on välttämättä jossakin mielessä tunkeilua, luvatonta olemista, ei tuttua eikä totuttua. Vieras on häiriöksi ja herättää hämmennystä kotipiirissä.

* Teksti on kirjoitettu alun perin Abdelwahab Meddebin pyynnöstä julkaistavaksi hänen toimittamansa *Dédale*-lehden numerossa teemanimeltään "Vieras tulee" (nro 9–10, Maisonneuve et Larose, Pariisi 1999).

Näin tulisi ajatella ja näin myös toimia käytännössä. Muutoin vieraan vieraus sulautetaan itseän, ennen kuin hän on ylittänyt kynnyksen, eikä kyse ole enää vieraudesta. Kun vieras toivotaan tervetulleeksi, saadaan aina tuta myös hänen tunkeilevuutensa. Useimmiten sitä ei haluta sietää: moraalitajumme kokee tunkeutumisen ajatuksen tunkeilevana (tässäpä oiva esimerkki siitä, mitä on *politically correct*). Kuitenkaan tunkeilevuutta ei voi eristää vieraan totuudesta. Moraalitaju olettaa, että otamme vieraan vastaan pyyhkien tämän vierauden pois jo kynnyksellä, jolloin emme olisikaan ottaneet häntä vastaan vieraana. Mutta vieras on sinnikäs ja tunkeilee. Eikä tätä ole helppo käsitellä eikä kenties käsittääkään...

Minä (kuka ”minä” – siinäpä kysymys, vanha kysymys: mikä on tämä lausumisen subjekti, lausutulleen aina vieras ja sille väkisininkin tunkeilija, mutta samalla väistämättä lausutun liikuttaja, käynnistäjä, sydän) – minä siis olen saanut toisen sydämen jo kymmenisen vuotta sitten. Se siirrettiin minuun. Oikea sydämeni (on kysymys ”oikeasta” ja ”omasta”, sehän on selvää, tai sitten ei olekaan, eikä ole mitään ymmärrettävää, mitään mysteeriä, edes mitään kysymystä, vain elinsiirtotoimenpide, kuten lääkärit asian ilmaisevat), eli oma sydämeni oli käyttökelvoton, syystä, joka ei koskaan selvinnyt. Niinpä jäädäkseni eloon minun piti ottaa vastaan toisen sydän.

(Mutta mikä toinen ”ohjelma” oli käynnissä minun fysiologisen ohjelmani rinnalla? Alle kaksikymmentä vuotta sitten elinsiirtoja ei tehty, eikä etenkään käytetty siklosporiinia, joka suojaa hylkimisreaktiolta. On varmaa, että kahdenkymmenen vuoden kuluttua käytetään toisenlaisia siirteitä ja toisin keinoin. Henkilökohtainen tilanne kohtaa tässä teknologian historian tarjoaman mahdollisuuden. Aikaisemmin olisin kuollut, myöhemmin olisin jäänyt eloon toisenlaisten menetelmien avulla. Joka tapauksessa ”minä” joutuu aina väistämättä ahtau-

tumaan teknologian mahdollisuuksien rajaamaan aukkoon. Keskustelu, joka nähdäkseni sukeutuu kahden tahon välille – niiden, jotka ovat sitä mieltä, että kyseessä on metafyyminen seikkailu, ja niiden, joiden mielestä kyse on teknisestä suorituksesta – on tästä syystä turha: kyse on kummastakin, yhdestä toisessa.)

Heti sen jälkeen, kun minulle kerrottiin, että minulle täytyy tehdä elinsiirto, alkoivat merkit häilyä ja kiintopisteet heittää. Eikä kyse suinkaan ollut reflektoinnista eikä identifioitumisesta mihinkään tekoon tai asioiden järjestykseen. Pelkkä fyysinen tuntemus jo avoimesta rintakehästä ja eräänlainen *apnea*, jossa edelleenkin en tee eroa orgaanisen, symbolisen ja imaginaarisen välillä enkä jatkuvan ja keskeytyvän välillä. Ikään kuin sama henkäys tästedes kulkisi vieraan onkalon kautta, huomaamattomasti jo puoliavoimen. Ja ikään kuin samanaikaisesti putoaisi laidan yli ja pysyisi kannella.

Koska oma sydämeni hellitti minusta, missä määrin se oli ollut ”minun” ja ”oma” elimeni? Oliko se edes elin? Olihan minulla jo joidenkin vuosien ajan ollut tuntemuksia, tykytystä, rytmihäiriöitä, mutta aika vähäisiä (oikeastaan vain koneiden näyttämiä lukemia, kuten ejektiofraktio, joka terminä minua kovasti miellytti). En ollut tuntenut elintä, en tummanpunaista lihasmassaa valtimoineen ja laskimoineen, joka minun nyt piti yhtäkkiä hahmottaa. En ollut tuntenut ”oman sydämeni” lyövän, vaan tuohon hetkeen saakka se oli ollut tuntemattomissa kuin jalkapohjat kävellessä.

Sydämeistäni tuli minulle vieras, se tunkeutui tajuntaani kieläytymällä yhteistyöstä, tekemällä lakon, ryhtymällä loikkariksi. Minulla oli sydän kurkussa, ja minun oli ikään kuin annettava se ylen, kuin syötäväksi kelpaamaton ruoka, mutta vähitellen ja vähin äänin. Liu’uin pehmeästi eroon itsestäni. Siinä oltiin, oli kesä, oli odotettava, jotakin irtosi minusta tai heräsi minussa

esiin, siellä missä ei ollut mitään muuta kuin minuun ”omakseni” uponnut ”itse”, joka ei koskaan ollut samastunut tähän ruumiiseen, vielä vähemmän tähän sydämeen, ja yhtäkkiä joutui kasvokkain itsensä kanssa. Tämän jälkeen esimerkiksi noustessani portaita saatoin tuntea jokaisen irrallisen sydämen lisälyönnin kuin pikkukiven putoamisena kaivon pohjalle. Miten tullaan yhtäkkiä *representaatioksi* itselle? Tai joukoksi elintoimintoja? Ja minne hävisi vahva ja mykkä ilmeisyys, jolla kaikki tämä oli pysynyt koossa itsestään melua pitämättä?

Sydämeistäni tuli minulle vieras, ja vieras juuri siksi, että se oli sisimmässäni. Vieraus ei voi tulla ulkoa, ennen kuin se on herännyt sisäpuolella. Minkä ammottavan tyhjyyden tunsinkaan rintakehässäni tai sielussani – sama asia – kun minulle sanottiin: ”Tarvitaan elinsiirto”... Tässä henki kompastuu tyhjään objektiin: ei mitään tiedettävää, mitään ymmärrettävää, mitään tunnettavaa. Jokin vieras tunkeutuu ajatteluun. Tuo tyhjyys on minulle samanaikaisesti sekä itse ajattelua että sen vastakohta.

Sydän, joka lyö vain jotenkuten, on minun sydämeni vain jotenkuten. En enää ole minussa. Tulen jo muualta tai sitten en enää edes tule. Vieraus paljastuu kaikkein tutuimman ”sydämessä” – paitsi että sitä ei voi sanoa tutuksi, sillä sitä ei ole ennen tuntenut ”sydämenä”. Tähän saakka se oli vieras, koska se ei tuntunut missään eikä ollut läsnä. Sitten se uupui ja jouduin kohtaamaan vierauden itsessäni. ”Minä” o(le)n, koska olen sairas. (”Sairas” ei ole tarkka ilmaus, sillä sydämeni ei ole tulehtunut, vaan ruostunut, kankea, jumissa.) Se on tuo toinen, minun sydämeni, joka on potkittava pois. Tunkeilevaksi käynyt sydän on tungettava ulos.

Tietenkään näin ei tapahdu, ellen minä sitä tahdo ja jotkut muut kanssani. ”Jotkut muut” – läheiseni mutta myös lääkärit ja lopulta myös minä itse, joka paljastuu tässä jakautuneemmaksi tai moninkertaisemmaksi kuin koskaan aiemmin. Kaik-

kien näiden tahojen omine motiiveineen on kerralla oltava yhtä mieltä siitä, että elämäni pitkittäminen maksaa vaivan. On helppo loihtia mielikuva kirjavasta ja vieraasta joukosta, joka näin puuttuu siihen, mikä on eniten ”minua”. Sivuuftakaamme läheiset ja sivuuftakaamme minut ”itseni” (joka kuitenkin, kuten sanottu, kahdentuu; outo kahden vaiheilla häilyminen saa minut kuvittelemaan itseni kuolemassa, vastaanpanematta mutta myöskään kuolemasta viehättymättä... tuntee sydämen hellittävän, ajattelee kuolevansa, tuntee, ettei pian tunne enää mitään). Mutta lääkärit – kokonainen joukkue heitä – puuttuvat asiaan monin tavoin enemmän kuin osasin ajatella. Aluksi oli todettava hoidonaihe, sitten ehdotettava minulle siirtoa sitä kuitenkin tyrkymättä (tästä syystä he kertovat minulle hoidon väistämättömistä seurauksista, ei sen enempää – eivätkä he voi muutakaan. Kahdeksan vuotta myöhemmin ja monien muiden harmien jälkeen sain hoidon aiheuttaman syövän. Olen kuitenkin yhä elossa: kuka sanoo, mikä ”maksaa vaivan”, ja minkä vaivan?)

Sen lisäksi, kuten tiedonmurusista saan selville, lääkäreiden täytyi päättää jonotuslistaan kirjaamisesta (ja esimerkiksi minun tapauksessani myöntyä vaatimukseeni sijoittua listalla loppukesään, mikä edellytti tiettyä luottamusta sydämen toimimiseen) ja tehdä sen edellyttämät valinnat. Minulle kerrottiin toisesta henkilöstä, joka myös tarvitsi elinsiirtoa mutta ei olisi ilmeisesti kestänyt siirron seurauksia, etenkin sen vaatimaa vahvaa lääkitystä. Saan myös tietää, että minulle voidaan siirtää vain 0+-veriryhmän sydän, mikä rajaa vaihtoehtoja. En sitten koskaan kysy, kuinka päätös tehdään ja kuka sen tekee tilanteessa, jossa yksi siirre soveltuu useammalle siirtopotilaalle. Tiedetäänhän, että tässä kysyntä ylittää tarjonnan... Eloonsijäämiseni on kirjoitettu monimutkaiseen prosessiin, vieraiden ja vierausten kudelmaan.

Millä perusteella lopullisen ratkaisun tulee olla yksimiel-

nen? Eloonjäämisen, jota ei voida punnita puhtaan välttämättömyyden näkökulmasta: mistä välttämättömyys juontuisi? Mikä velvoittaisi jättämään minut henkiin? Kysymys herättää kosolti muita kysymyksiä. Miksi minä? Miksi ylipäänsä jäädä eloon? Mitä merkitsee ”jäädä eloon”? Onko se tässä edes käypä ilmaus? Missä mielessä elämän kesto on jotakin hyvää? Olin tuolloin viisikymmenvuotias – sen ikäinen on nuori vain 1900-luvun lopun kehittyneiden maiden väestöissä... Vain kaksi tai kolme vuosisataa sitten ei kuolemisessa viisikymmenvuotiaana ollut mitään kuohuttavaa. Miksi ihmeessä sana ”kuohuttava” tulee mieleeni nyt, tässä yhteydessä? Miksi ja miten meille 2000-luvun ”kehittyneille” ihmisille ei ole ”oikeaa aikaa” kuolla (ainakaan ennen kahdeksaakymmentä ikävuotta, ja raja vain siirtynyt pidemmälle ja pidemmälle)? Kun sydänlihasrappeuman synn etsinnästä oli luovuttu, eräs lääkäri totesi minulle, että ”sydämenne on ohjelmoitu kestämään vain viisikymmentä vuotta”. Mutta mikä on tuo ohjelma, josta en tiedä, mistä se tulee ja mihin johtaa? Se on vain lyhyt ohjelmanpoikanen, eikä mitään yleisohjelmaa ole.

Missä tässä on sopivaisuus ja oikeus? Kuka ne mittaa, kuka lausuu tuomion? Koko jutussa kaikki tulee minulle muualta ja ulkopuolelta – sydämeni ja ruumiini ovat tulleet toisaalta ja ovat toisaalta tullut minua.

En halua halveksua määrää sinänsä enkä julistaa, että nykyään osaamme vain mitata elämän kestoa piittaamatta sen laadusta. Olen valmis myöntämään, että jopa sananparteen ”parempi kuin ei mitään” kätkeytyy enemmän salaisuuksia kuin miltä vaikuttaa. Elämä voi vain sysätä elämään. Mutta se johtaa myös kohti kuolemaa: miksi se johti minussa tälle sydämen rajalle? Ja miksi se ei olisi niin tehnyt?

Koskaan ei pidä eristää kuolemaa elämästä, vaan on sallittava toisen punoutua erottamattomasti toiseen, toisen tunkeutua toisen sydämeen.

Kuinka monta kertaa olenkaan kahdeksan vuoden koettelemusten aikana kuullut ja toistellut itselleni, että ”muutoin sinua ei enää olisi!” Miten ajatella tätä muka välttämätöntä tai ainakin haluttavaa läsnäoloa, jonka poissaolo olisi vain muovannut joidenkuiden maailman hieman toisenlaiseksi? Siitä maksetun kärsimyksen kautta? Tietenkin. Mutta miksi piirtää yhä uudelleen kärsimyksen puuttumisen asymptoottia? Siinäpä vanha kysymys, jonka teknologia kärjistää ja siirtää tasolle, jolle – pakko myöntää – emme ole valmiita siirtymään.

Ainakin Descartesin ajoista lähtien moderni ihmiskunta on vannonut eloonjäämisen ja kuolemattomuuden nimiin sekä tehnyt siitä osan ”luonnon herroiksi ja valtiaiksi” pääsemisen ohjelmaa. Olemme säätäneet ”luonnon” kasvamaan vierautta. Sen ansiosta kuolevaisuuden ja kuolemattomuuden kaksoisarvoituksen absoluuttinen vieraus on käynyt entistä selvemmäksi. Se, mitä uskonnot ovat esittäneet, on siirretty tekniikan valtapiiriin, ja tekniikka työntää loppua loitommaksi sanan kaikissa merkityksissä. Pitkittämällä loppua tekniikka paljastaa lopun ja päämäärän puuttumisen: mitä elämää pitkittää, mitä tarkoitusta silmällä pitäen? Pyrkiessämme eristämään kuoleman tuommekin sen julkeasti korostaen esiin.

On vain todettava, että ihmiskunta ei ole koskaan ollut valmis kohtaamaan tämän kysymyksen eri tasoja. Emme ole valmiita kuolemaan – se tulee odottamatta ja vailla oikeutta.

Moninkertainen vieraus, joka tunkeutuu elämäni (hauraaseen ja tyrehtymäisillään olevaan elämäni, joka ahdingossaan liukuu ajoittain pelkän hahmottoman kummastuksen partaalle), on kuolema, tai pikemminkin elämä/kuolema: olemisen jatkumon pidätys, poljento, jossa minällä/minulla ei ole paljonkaan tekemistä. Vastarinta ja hyväksyminen ovat tilanteessa yhtä vieraita. Itse asiassa jutussa kaikki on perusteellisen vierasta. Myös ja etenkin keino, jonka turvin jään eloon, on jotakin täy-

sin vierasta: mitä sydämen korvaaminen toisella edes voi olla? En löydä sanoja asian kuvaamiseksi. (Koko rintakehä avataan, siirrettä varjellaan huolellisesti, verenkierto ohjataan ruumiin ulkopuolelle, verisuonet ommellaan... Viimeisintä vaihetta kirurgit vähättelevät, sillä ohitusleikkauksissa kuulemma ommellaan vielä pienempiä suoniat. Ja kuitenkin elinsiirto pakottaa esiin mielikuvan kulkemisesta ei-minkään kautta, joutumisesta tilaan, jossa ei ole mitään omaa eikä intiimiä, tai oikeastaan tuon tilan tunkeutumisesta minuun: letkuja, pinsettejä, ompelaita ja katetrejä.)

Mikä oikeastaan on se ”oma” elämä, jonka ”pelastamisesta” on kyse? Varmaa ainakin on, ettei tämä ”oikeasti omin” sijaitse missään ”minun” ruumiissani. Se ei sijaitse missään eikä etenkään sydämessä, elimessä, jonka symboliarvo on mennyttä.

(Kuulee sanottavan, että se sijaitsisi aivoissa. Ja toden totta, ajatus aivosiirteestä nousee jo nyt ajoittain otsikoihin. Ihmiskunta epäilemättä pystyy käsittelemään sitä tarkemmin jonakin päivänä. Toistaiseksi joudutaan myöntämään, että aivot eivät selviä ilman muuta ruumista. Kuitenkin – ja jääköön tämä ajatuksiksi – ne kukaties selviäisivät vieraassa ruumiissa, joka on koottu pelkistä siirteistä...)

”Oma” elämä, joka ei ole missään elimessä ja jota ei ole ilman niitä. Elämä, joka ei ainoastaan jää eloon vaan joka oikeasti elää kolmen vieraan määräämissä raameissa: päätöksen tekeminen, sopivan elimen löytäminen ja siirron seurauksien kestäminen.

Aluksi siirto merkitsee täydellistä tervehtymistä, *restitutio ad integrum*. Sydän lyö taas. Se merkitsee myös, että koko toiselta saadun lahjan hankala symboliikka ja ajatus salavuoteudesta, itsen ja toisen aavemaisesta yhteenkuuluvuudesta murenevät nopeasti. Tällaisia mielikuvia ilmeisesti esiintyi siirtopotilailla vielä yleisesti siihen aikaan, kun oma sydänsiirtoni tehtiin,

mutta sittemmin yhä vähemmän. Siirtoja on tehty jo niin monille. Paljon on korostettu solidaarisuutta, jopa veriveljeyttä ”luovuttajien” ja vastaanottajien välillä, tarkoituksena kannustaa ihmisiä solmimaan elinten luovutus sopimuksia. Elinten luovuttaminen on ilman muuta inhimillinen teko ja ihmisen perusvelvollisuus. Se tarjoaa ihmiskunnalle myös mahdollisuuden rakentua verkoksi, jossa elämä/kuolema voidaan jakaa, elämä linkittyy kuolemaan ja kommunikoidun kommunikoi tuu ilman muita rajoituksia kuin veriryhmien yhteensopimattomuus – ei siis suinkaan sukupuoli tai etninen tausta. Oma sydämeni voi siksi olla mustan naisen sydän.

Yhtäkkiä voi kuitenkin käydä niin, että toinen alkaakin tuntua vieraalta. Ei siksi, että se olisi nainen, musta, nuorukainen tai baski, vaan siksi, että sen immuniteetti on vieras. Toinen ei voikaan korvata toista, vaikka se on pantu korvaamaan. Tapahtuu ”hyljintä”: oma immuunijärjestelmäni hylkii toisen immuunijärjestelmää. (Tämä merkinnee, että ”minulla on” kaksi immuunijärjestelmää, kaksi identiteettiä...) Voisi luulla, että hyljintä tarkoittaa kirjaimellisesti sydämen kakaisemista ulos. Aivan niin ei asia kuitenkaan ole. Silti juuri sen takia tunkeutujan tunkeutumista ei kestä. Ja jos asiaa ei hoideta nopeasti, henki menee.

Hylkimismahdollisuus synnyttää kaksinkertaisen vierauden. Yhtäältä vieras on siirretty sydän, jonka elimistö tunnistaa vieraaksi ja siksi käy hyökkäykseen sitä vastaan; toisaalta vieras on se tila, jonka lääkärit synnyttävät siirteiden suojelemiseksi. Siirron saaneen immuniteettia heikennetään, jotta hänen elimistönsä ottaisi vieraan vastaan. Samalla nämä lääketieteelliset toimenpiteet tekevät siirron saaneesta vieraan itselleen, omalle immuniteetti-identiteetilleen, joka kuitenkin tavallaan on ihmisen fysiologinen puumerkki.

Minussa on vieras tunkeutuja, ja olen käynyt itselleni vieraaksi. Jos hyljintä on ankaraa, minua on hoidettava, jotta

pystyn kukistamaan oman immuunipuolustukseni. Hoidossa käytetään apuna jäniksestä saatua immunoglobuliinia, vasta-ainetta ”ihmisen vasta-aineita vastaan”, kuten käyttöohjeissa todetaan. Muistan aineen yllättävän sivuvaikutuksen, lähes kouristuksenomaiset puistatukset.

Mutta vaikka käyn itselleni vieraaksi, en silti pääse likemmäksi tunkeutujaa. Pikemminkin tuntuu siltä, että tässä paljastuu yleinen tunkeutumista koskeva lainalaisuus: koskaan ei ole vain yhtä tunkeutumista, vaan heti kun tulee yksi, se moninkertaistuu. Se saa identiteettinsä alati uusista sisäisistä eroista.

Saan toistuvia vyöruusuja. Ne aiheuttaa sytomegalovirus, vieras, joka on koko ajan asustanut minussa uinuvana ja joka nyt yhtäkkiä havahtuu hyökkäykseen minua vastaan, koska immuunipuolustukseni on hoidon seurauksena herpaantunut.

Joka tapauksessa käy selväksi, että identiteetti vastaa immunitteettia, eikä ole toista ilman toista. Jos toista heikentää, myös toinen heikentyy. Vieraus ja muukalaisuus muuttuvat tavanomaisiksi ja jokapäiväisiksi. Tuloksena on jatkuva ulkopuolistuminen: minua on mittailtava ja tarkkailtava, minusta on otettava kokeita. Siirtopotilaita pyritään varjelemaan erilaisin ulkomaailmaa koskevin suosituksin: on varottava väkijoukkoja, kauppoja, uimaloita, pikkulapsia, sairaita. Mutta ärhäkkäimmät vihollisemme tulevat sisältä päin. Ne ovat vanhoja viruksia, jotka ovat aina lymynneet vastustuskykymme katveessa, tunkeilijoina, aina vieraanamme.

Tilanteeseen ei ole olemassa ehkäisevää hoitoa. Sen sijaan tulee hoitoja, jotka aiheuttavat lisää vierautta. Ne väsyttävät, pilaavat vatsan, vyöruusun tapauksessa polttavat kuin tuli... Mikä ”minä” kulkee tätä rataa, kaiken tämän läpi?

Mikä kumma minä!

Ei vain se, että minut avattiin, apposen ammolleen, jotta sydämeni voitiin vaihtaa. Vaan se, että tuota ammottavaa haavaa ei käy enää sulkeminen. (Kaikissa röntgenkuviissa näkyy, kuinka rintalasta on harsittu repsottavilla rautalangoilla takaisin kiinni.) Olen auki ja kiinni. Minussa on aukko, josta virtaa minuun jatkuva vierauden vuo: vastustuskykyä heikentävät lääkkeet, tiettyjä sivuvaikutuksia vastaan taistelevat muut lääkkeet, sivuvaikutukset, joihin lääkkeet eivät tepsivät (kuten munuaisten rappeutuminen). Jatkuvasti tarkkaillaan, koko olemassaolo on uudelleen luetteloitu, osiin hajotettu. Elämä on skannattu ja kirjattu erilaisiin rekistereihin, joista jokainen avaa uusia kuoleman mahdollisuuksia.

Kaikilla näillä kasautuvilla ja toisiaan vastaan toimivilla tavoilla minusta itsestäni tulee minuun itseäni tunkeutuja.

Koen vahvasti, että tämä ei ole vain tunne: koskaan ennen ei oman identiteettini aina toki elävästi koettu vieraus ole koskettanut minua moisella voimalla. ”Minusta” on selvästi tullut muodollinen indeksi yhdelmässä, jota ei voi todentaa eikä käsin koskettaa. Minun ja minäni välillä on aina ollut tila-aikaa, mutta nyt siinä on leikkaushaava; vastustuskyky hyökkää toista vastaan, eikä sopua näy.

Seuraavaksi saan sitten syövän. Imukudossyövän. En ollut huomannut, että siklosporiinin käyttöohjeissa mainittiin mahdollisuus sairastua siihen (ei suinkaan väistämättömyys, sillä niin käy vain pienelle osalle siirtopotilaista). Syynä on heikentynyt immuunivaste. Syöpä voisi olla tunkeutujan perikuva: se tulee kuin varas yöllä, ahnehtii ja hävittää. Minulle itselleni vieraana se vieraannuttaa minut itsestäni. Kuinka sitä kuvaisin? (Edelleen kiistellään siitä, ovatko syövät sisä- vai ulkosyntyisiä.)

Tässäkin hoito perustuu rajuun vastahyökkäykseen, joskin toisella tavalla. Ruumiini saa jälleen uusia vieraita: kemoterapiaa ja sädehoitoa. Samalla kun imukudossyöpä syö ja kalvaa

ruumista, hoidot käyvät ruumiin kimppuun ja panevat sen kärsimään monella tapaa – kärsimys on sisään tunkeutujan ja sen torjujan välinen suhde. Jopa morfiini, joka lievittää kipua, aiheuttaa uutta kärsimystä, sillä se tylsistyttää ja panee pään sekaisin.

Kaikkein pisimmälle viety hoito on nimeltään ”itsesiirto” (tai ”kantasolusiirto”). Sen jälkeen, kun imusolutuotantoani on ensin kiihdytetty ”kasvattajien” avulla, minulta viedään viiden päivän ajaksi valkoiset verisolut (koko verenkierto ulkoistetaan ja ne poistetaan toimenpiteen yhteydessä). Ne pakastetaan. Sen jälkeen minut suljetaan kolmeksi viikoksi steriiliin huoneeseen ja minulle annetaan erittäin voimakasta solumyrkkyhoitoa, joka panee luuydinnestetuotantoni katkolle. Se käynnistetään uudelleen ruiskuttamalla syväjäädetyt kantasolut takaisin sisääni (tämän toimenpiteen aikana ilmassa tuntuu outo valkosipulin tuoksu...). Vastustuskykyni romahtaa, mistä aiheutuu sarja ankaria kuumekohtauksia, tulehduksia ja erilaisia vaivoja, kunnes imusolutuotanto pääsee taas vauhtiin.

Kaiken tämän jälkeen ihminen on poissa tolaltaan. Ei enää tunne itseään. Tosin sana ”tuntea” ei enää merkitse mitään. Ihminen vain huojuu ja heilahtelee täsmentymättömien vieraustilojen välissä, kipujen, voimattomuuden, erilaisten romahdusten välissä. Suhde itseen on käynyt ongelmalliseksi, vaikeaksi; se on hämartyntynyt; se on pahan olon ja pelon välittämää. Se ei ole enää välitöntä. Ja tähän väsy.

”Minän” tyhjä identiteetti ei voi itseään ilmaistakseen enää nojata yksinkertaiseen yhtälöön (minä = minä): ”minä kärsin” edellyttää kahta, toinen toiselleen vierasta (mutta kuitenkin toisiaan koskettavaa) minää. Sama koskee toki ilmaisua ”minä nautin” (voidaan osoittaa, kuinka tämä ilmenee näiden kahden lausuman pragmatiikassa). Lausumassa ”minä kärsin” yksi minä kuitenkin hylkää toisen, kun taas lausumassa ”minä nautin” yksi minä ylittää toisen. Toki ero on häviävän pieni, voisi sanoa.

Lopulta minä o(le)n vain kivusta kipuun ja vieraudesta vierauteen jännitetty lanka. Tunkeutumisista muodostuu eräänlainen jatkumo, ja niistä tulee osa päiväjärjestyksestä. Lääkkeitä on otettava liki päivittäin ja sairaalassa on käytävä tarkkailtavana ehtimiseen, minkä lisäksi tulee muita seuraamuksia. Sädehoito tuhoaa hampaat ja estää syljenerityksen; ruokavaliota on tarkkailtava; on varottava tartuntoja; lihakset ja munuaiset rappeutuvat; muisti ja työkyky heikkenevät; hoitoselvityksiä on luettava; limakalvotulehdus, hiivasienitaudit ja monenlaiset hermotulehdukset iskevät salakavalasti; tulee yleinen tunne siitä, ettei enää koskaan pääse irti toimenpiteiden ja tarkkailujen verkosta. Kemia, instituutiot ja symboliset yhteydet muodostuvat elämän normaaliksi peruskudokseksi, ja siksi suorastaan pakottavat elämäni koko ajan tietoiseksi niiden läsnäolosta ja valvovasta silmästä. Olen tiiviisti kiinni irrallisten osasten sekavassa vyyhdessä.

Sairaiden ja vanhusten elämä on aina ollut enemmän tai vähemmän tätä, mutta minäpä en tarkasti ottaen ole kumpakaan. Se, mikä parantaa minut, tekee minut sairaaksi ja tulehduttaa tilanteeni, ja se, mikä pitää minut hengissä, vanhentaa minut ennenaikaisesti. Sydämeni on kaksikymmentä vuotta nuorempi kuin minä, ja muu ruumiini on selvästi yli kymmenen vuotta vanhempi kuin minä. Olen yhtäikaa nuortunut ja vanhentunut, minulla ei ole enää oikeaa ikää, ei oikeastaan ikää lainkaan. Samalla tavalla minulla ei oikeastaan ole enää ammattia, mutta en silti ole eläkkeelläkään. En voi olla mitään, mitä minun kuuluisi olla (aviomies, isä, isoisa, ystävä) ilman, että sen ehdot sanelee tunkeilija seuralaisineen, ja ne voivat minä hetkenä hyvänsä asettua minun ja läheisteni väliin.

Samassa tapahtumain kulussa oma ”minäni” puhtaimmillaan etäännyttää äärettömiin. (Minne se menee? Mikä on se viimeinen pakopiste, josta se voi vielä julistaa, että tämä on *minun* ruumiini?) ”Minä” uppoaa intiimiyteen, joka on paljon syvempi

pää kuin mikään sisäisyys. (Sen murtamattomasta kohdasta sanon vielä ”minä”, vaikka tiedän sen ammottavan kuin aukaistu rintakehä tai morfiinin turvaama tajuttomuus, unohduksen tyhjiys, johon kipu ja pelko salakavalasti luikahtavat.) *Corpus meum* ja *interior intimo meo*, jotka molemmat yhdessä tarvitaan, jotta voimme sanoa – kun Jumalan kuoleman asetelma on loppuun saatettu – että subjektin totuus on sen ulkoisuus ja ylenmääräisyys. Sen altistuminen äärettömälle. Tunkeutuja altistaa minut ylenmääräisesti. Se pusertaa minut ulos, ajaa minut ulos omasta kodistani, tuomitsee minut ulosottoon. Olen tauti ja lääke, syöpäsolu ja elinsiirre, vastustuskykyä heikentävä aine ja sitä lieventävä vastalääke, rintalastaani koossa pitävä rautalanka ja solisluuni alle lääkkeitä varten pysyvästi porattu reikä, aivan niin kuin jo tätä ennen olin lonkkaani poratut ruuvit ja nivusiini kiinnitetty laatta. Minusta on tullut tieteiskirjojen androidi, elävä kuollut, kuten nuorin poikani minulle taannoin sanoi.

Minun kaltaisiani on yhä enemmän.* Mutaatio on alkanut: ihminen on alkanut ohittaa ihmisen äärettömiin (juuri tätä ”Jumalan kuolema” on aina tarkoittanut kaikissa mahdollisissa merkityksissään). Ihmisestä tulee se, mikä hän jo on: kaikkein kauhistuttavin ja pelottavin teknikko, demiurgi, jollaiseksi Sofokles hänet kuvasi jo 2500 vuotta sitten, se, joka luonnottomaksi tekemällä luo uuden luonnon, se, joka luo luodun uudelleen, synnyttää luomakunnan tyhjältä ja mahdollisesti palauttaa sen tyhjään takaisin. Se, joka taitaa alun ja lopun.

* Viittaan tässä muutaman ystäväni vastaaviin ajatuksiin. Saksalainen Alex Garcia-Düttmann puhuu siitä, kuinka olla yhtä, *un-eins*, aidsin kanssa, olemassaolosta, jonka yhtenäisyys on kiinni siitä, että on erillään ja riitasoinnussa itsensä kanssa (*Uneins mit Aids*, Fischer, Frankfurt 1993). Giorgio Agamben taas käyttää kreikan sanaa *bios*, joka on pelkkä *zoe*, elämän muoto, joka on enää vain yksinkertaisesti yllä pidetty elämä (*Homo Sacer I*, Einaudi, Torino 1993). Hyvin tärkeitä ovat olleet myös Derridan ajatukset ympäpäämisistä, täydennyksistä ja proteeseista. Ja syytä on mainita myös Sylvie Blocherin kuva ”Jean-Luc ja naisen sydän”.

Tunkeutuja ei ole kukaan muu kuin minä itse, sama mies. Sama, joka jatkuvasti muuttuu, on yhtaikaa terävöitynyt ja tylsistynyt, ilkialaston ja ylipukeutunut, maailmaan ja omaan itseensä tunkeutunut, tutunkin vieraan levottomuutta herättävä paine, kasvaimena kasvavan äärettömyyden *conatus*.